

Dne 13. srpna 1977 - přesně před 40 lety - zemřel anglický romanopisec, farmář a příznivec fašistických idejí Henry Williamson. V našem prostředí je znám svými dětskými knihami jako Vodní poutník Tarka, v této eseji K. Boltona představujeme i další aspekty jeho díla a myšlení. - Red.

Autor: Kerry Bolton

Henry Williamson náležel ke generaci 1. světové války, která z této zkušenosti vyšla s novým, ale svými zdroji věčným světonázorem. Podobně jako Nor Knut Hamsun chápal Williamson místo člověka v přírodě jako nejhlubší zdrojnicí jeho bytí a idealizovanou přírodu viděl coby reakci proti stroji a bance. V této generaci byla rozšířená naděje na nové Jaro (spenglerovksou terminologií) pro Západ, kdy převáží venkovský princip nad městským a zakořeněnost v půdě a její obdělávání nad beztvarymi velkoměstskými masami. Byla to, řečeno se Spenglerem, poslední bitva „Civilizace-krve proti penězům.“

A přestože je zásadní vliv Williamsona na literaturu 20. století, stejně jako u Ezry Pounda nebo Hamsuna, všeobecně uznáván, byli tito muži odsouzeni k postupnému zapomnění – nejen kvůli své identifikaci s novými politickými formami, ale (na rozdíl od některých svých současníků) také a **hlavně proto, že se jich nikdy nezřekli**. To jim liberální a židovské kliky, které drží pevně v rukou vydavatelství i klíčové posty ve světě literární a umělecké kritiky, nikdy nemohou odpustit. Williamsonův světonázor utvářely jak zážitky ze zákopů, tak jeho blízký vztah k přírodě, což ho nakonec pochopitelně dovedlo k uznání pro národní socialismus s jeho konceptem *Blut und Boden* a fašismus sira Oswalda Mosleyho.

Williamson se narodil 1. prosince 1895 v Londýně do rodiny bankovního úředníka. Jako dítě velice miloval přírodu a trávil spoustu času na venkově v hrabství Kent. Rád pozoroval věci sám a zblízka, což mu zůstalo do konce života a spoluutvářelo spisovatelský styl autora slavných a milovaných knih o přírodě.

První světová válka

Williamson narukoval do armády brzy po vypuknutí války. Bojoval na Sommě i u Passchendale, kde utrpěl vážně zranění. V Anglii byl roku 1915 kvůli zranění propuštěn z armády, hned následujícího roku už byl však zpět ve Francii. Na konci války z něj byl kapitán vyznamenaný Válečným křížem (**Military Cross**). Právě válečné zážitky spolu s jeho láskou k přírodě ho nasměrovaly k hledání a prožívání „proudu života“ (life flow) prostupujícího veškerou existencí.

Hlubokým a trvalým zážitkem pro něj bylo vánoční příměří roku 1914, kdy Němci i Angličané vyšli ze zákopů, aby si navzájem popřáli k Vánocům a sehráli fotbalový zápas. Muži jako Williamson se z války nevrátili s nenávisí k Němcům – ne, utvrdilo se v nich odhodlání už nikdy nedopustit další bratrskou válku mezi Evropany, vedenou pro zájmy chamtivých a sobeckých.

Dávný sluneční svit

Po demobilizaci se Williamson vrátil do rodného domu a začal pracovat pro *Weekly Dispatch* na Fleet Street. Brzy mu otiskli několik článků ve větších periodících. Roku 1919 přečetl knihu přírodního anglického básníka 19. století Richarda Jeffriese *The Story of My Heart* (Příběh mého srdce), která měla na další Williamsonův život nesmírný dopad. Pomohla mu totiž uvědomit si, že jednotlivec není jen osamělou ozvěnou, představuje totiž spojení v toku univerza bez začátku i konce. Symbolem této bezčasé jednoty pro něj bylo slunce. Williamson za tuto pravdu – dobře známou všem tradičním civilizacím, ale naší materialistickou společností přidušenou – považoval tajemné spojení věčného slunečního světla a země. Symbol odvěkého slunečního světla byl něčím „zrozeným uvnitř.“

Williamson se „naučil vnímat dlouhý život země kdysi v nejvzdálenější minulosti, kdy mě zahřívalo slunce oné chvíle... Toto sluneční světlo mě napříč věky pojilo s tímto vědomím minulosti. V každém věku moje duše toužila vzít si onen život-duši, která skrze ni proudila jako sluneční paprsky neustále dopadající na zemi.“

Tehdy začal psát svou první knihu *The Beautiful Years, The Flax of Dream* (Krásná léta, Předivo snů). Roku 1922 se Williamson vrátil na venkov do Georgehamu v severním Devonu, kde si pronajal chalupu postavenou za vlády krále Jana v sousedství místního kostela. Žil zde poustevnickým životem a podrobně studoval přírodu, když podnikal dlouhé cesty po kraji, na nichž často přespával pod otevřeným nebem. Dveře i okna jeho stavení byla vždy otevřená, a tak kolem sebe Williamson brzy shromáždil zvířecí rodinu psů, koček, racků, káňat, strak a vydřího mláděte. Vydřího samečka Tarku (což znamená malý vodní tulák) Williamson zachránil poté, co místní farmář zastřelil jeho matku. Vydra si ho navykla následovat jako

věrný pes. Jednoho dne však vlezla do pasti na králíky, zpanikařila a utekla. Williamson Tarku léta hledal podél řek Taw a Torridge. Sice ho nenašel, ale těsný styk s přírodou jej inspiroval k sepsání jeho nejslavnější knihy o přírodě *Vydra Tarka*. Všeobecně oblíbená kniha vydaná v roce 1927 byla důvěrným popisem krásy anglického venkova a Williamson za ni následujícího roku získal Hawthornovu literární cenu.

V roce 1925 se oženil a o rok později se narodil jeho první syn. Roku 1929 se rodina přestěhovala do devonského Shallowfordu, kde Williamson během následujících let zplodil další čtyři děti a vydal mnohé knihy, včetně *Nesmrtelného lososa*. V letech 1937-1945 žila jeho rodina v severním Norfolku v Old Hall Farm, kde se narodilo šesté dítě a vznikla celá řada knih a článků.

Národní socialismus

Podobně jako Mosleyho a řadu veteránů, kteří se přidali k Britské unii fašistů, děsila i Williamsona představa další války, v níž by blízce spřízněné národy znovu svlažovaly evropská bitevní pole proudy své krve.

Hluboce na něj zapůsobila nejen vzpomínka na krátké bratrství Němců a Angličanů na Sommě na Vánoce 1914, ale také čin německého důstojníka na frontě, který mu pomohl vyprostit zraněného britského vojáka chyceného do ostnatého drátu. Williamson tak mohl porovnat své osobní zážitky ušlechtilého chování Němců s nenávistnou protiněmeckou propagandou, kterou noviny začaly s Hitlerovým vzestupem oživovat. Williamson v národním socialismu spatřoval ducha, který by mohl pomoci skomírající západní civilizaci znovu nalézt cestu k jejímu zřídлу života, a proto cítil povinnost promluvit. Jako jeden z prvních se přidal k Mosleymu a jeho Britské unii fašistů a podporoval Hitlera coby vizionářského vůdce evropské obrody. V *The Flax of Dreams* a *The Phoenix Generation* (Generace Fénix) jej popsal jako „velikána z druhého břehu Rýna, symbolem jehož života je šťastné dítě.“

Williamson se zúčastnil sjezdu NSDAP v Norimberku v roce 1935, a byl nadšen hospodářskými a sociálními úspěchy Německa v době, kdy Británii stále sužovala chudoba a nezaměstnanost. **Viděl rasové společenství založené na hodnotách vycházejících z půdy, obrozené rolnictvo, osvobozené z jařma bankovního úroku a ochráněné před propadnutím pozemků i průkopnickou činnost na poli ochrany přírody.** Ve tvářích Němců četl výmluvnost a sebevědomí, z něhož se mu zdálo, jako by „dýchali kyslík navíc,“ jak to vyjádřil.

Hitlerova mládež mu připomínala vlastní dny strávené ve skautu – Williamson si všímal:

„Kdysi sinalé chlípné pohledy mládeže ze slumů se proměnily ve sluncem zalité, jasné zraky a prostý rytmus připravených mladých lidí.“

Kdyby snad někdo namítal, že Williamson se na Německo díval přes růžové brýle, velice

podobný popis přinesl i americký novinář William Shirer, autor znovu a znovu vydávané standardní protinacistické knihy *Vzestup a pád Třetí říše*, o jehož nenávisti k Hitlerovi lze jen stěží pochybovat.

„Mládež ve Třetí říši vyrůstala ve fyzicky zdatné jedince, s vírou ve skvělou budoucnost své země i svou vlastní a se smyslem pro pospolitost a kamarádství, který boural veškeré třídní, ekonomické a sociální bariéry. Vzpomněl jsem si na to později, v květnu 1940, kdy jsem na cestě mezi Cáchami a Bruselem pozoroval rozdíl mezi německými vojáky, snědými a ostrými rysy – díky mládí strávenému na slunci a přiměřené stravě – a britskými válečnými zajatci s plochými hrudníky, kulatými zády, bledou pletí a špatným chrupem – smutné příklady mládeže, kterou Anglie mezi dvěma světovými válkami tak nezodpovědně zanedbávala.“ (Shirer, str. 235)

Pro Williamsona představovalo národně socialistické Německo „...rasu pohybující se na pólech tajemného, smyslového potěšení. Každé gesto je gestem z krve, každý výraz nabývá symbolického vyjádření. Všechno je spjato s krví a smysly.“

Williamson také prohlásil: „Duch statku a toho, co jsem tam snažil dosáhnout, byl i duchem Oswalda Mosleyho. Všechno to byla součást téže bitvy.“ (Skidelsky)

Se svou typickou popisností Williamson píše:

„Krasy, býlí, močály, trhy v úpadku, dělníci na podpoře, ztrouchnivělé domky, znečištěné potoky, politické strany a třídní konflikty ovládané zájmy peněz, bohaté bankovní a pojišťovací domy, které se zbavovaly ze zástav propadlé půdy a investovaly své miliony v cizině (ale ne v Britském impériu) – to byla skutečná Anglie v době, kdy se odehrává tento příběh norfolkské farmy.“

V *The Story of a Norfolk Farm* (Příběh norfolkské farmy) popisuje svou vizi:

„Jednoho dne přestanou městské splašky znečišťovat řeky a vrátí se do země, aby pomáhaly vypěstovat dobré jídlo pro lidi. Jednoho dne budou čistou vodou londýnské Temže znovu poskakovat lososi; a lidská práce bude tvůrčí a radostná. Jednoho dne lidská duše, dlouhými staletími ekonomických strážní uvězněná sama v sobě, znovu pozná světlo slunce pravdy. A já teď odkládám pero a vracím se k pluhu.“

V *The Phoenix Generation* vyjadřuje tuto svou představu znovu prostřednictvím autobiografie Philipa Maddisona, navrátilce z války, jehož generaci upřeli „zemi hodnou hrdinů“ příslibemou politiky:

„... Až se přestane úrodnost půdy znásilňovat a začne se chránit, až se z života na vsích stane skutečná pospolitost, až se řemeslům navrátí hrdost, až budou všichni pracovat proto, aby dodali životu krásy a významu, až budou řeky čisté a průzračné a hrdě pronášené ‚sloužím‘ naplní srdce lidí a dodá jim cíl - tehdy pro mne bude má země dost dobrá.“

Williamson psal i pro Mosleyho list *Action*. Vyzýval k anglo-německému bratrství, když si dobře uvědomoval, že Hitler touží po míru s Británií víc než po čemkoliv jiném. Domníval se, že další válka by asiatskému bolševismu otevřela dveře do srdce Evropy. Snažil se tak pro Mosleyho mírovou kampaň získat i svého přítele T. E. Lawrence (z Arábie). Ovšem, právě když se Lawrence vracel z pošty, odkud posílal Williamsonovi dopis, v němž souhlasil se svým zapojením do této iniciativy, potkala ho osudná motocyklová nehoda, která ho stála život.

Mosleyho shromáždění lákala roku 1940 víc lidí než kdykoliv předtím a Williamson mu napsal:

„Kdybych se mohl setkat s Hitlerem jako obyčejný voják, který se onoho dávného vánočního večera roku 1914 přátelsky bratřil s muži jeho lineckého praporu pod kopcem Messines, nedokázal bych mu dát přátelství, které si od obdivované Anglie tolik přál...?“

Plný naděje navštívil Mosleyho, ten však odpověděl: „Obávám se, že opona už spadla.“ Williamson přikývl a zeptal se Mosleyho, co hodlá dělat. Sir Mosley odvětil, že bude usilovat o mír tak dlouho, jak jen to bude možné.

V roce 1940 byla asi tisícovka Angličanů - včetně Mosleyho a 800 členů Britské unie fašistů - bez soudu internována za odpor proti válce. Byl mezi nimi i Williamson, kterého následně podmíněčně propustili pod podmínkou, že zůstane zticha. S porážkou Německa zemřely pro Williamsona i jeho naděje na obrození Evropy.

Vichry světa

V roce 1947 se rozpadlo jeho manželství a on se vrátil do severního Devonu žít v chalupě na kopci, kterou koupil roku 1928. V knize *The Gale of the World* (Vichr světa), poslední z patnáctidílného autobiografického cyklu *Chronicles of Ancient Sunlight* (Kronika starodávného slunce) autor ústy hlavního hrdiny Philipa Maddisona (tedy sebe sama) zpochybňuje zákonnost Norimberských procesů, zničení Německa a vinu za hromadná úmrtí v německých koncentračních táborech z části klade za vinu likvidaci německé infrastruktury spojeneckým bombardováním.

Williamson zachoval věrnost siru Oswaldu Mosleymu (postava sira Herewarda Birkinia ve *Vichru světa*). V tomto posledním dílu nechává Maddisona dávat rady každému mladému spisovateli, který přežil 2. světovou válku a chtěl by napsat „*Vojnu a mír* svého věku.“ Williamson doufá, že by takový autor mohl vycházet z vlastního ducha a vize, „nerušené a nezkažené *soudobými všeobecnými* emocemi, aby mohl pravdivě ukázat světlo vyzařující osobnost Adolfa Hitlera:“ psát s „prorocky jasným zrakem a pravdou, bez obdivu i pohrdání a především bez morálních soudů o příčinách a následcích onoho tragického rozkladu ducha evropského člověka, z něhož tato válka vzešla.“

Tvůrce uměleckého díla, pokračuje Williamson/Maddison, odhalí pravdu tohoto věku, „držíc v rovnováze síly a protisíly, které zapříčinily rozklad Západu.“

Básníkův duch musí nestranně zhodnotit osudnou válku s „obdivovaným sesterským národem,“ která vystavila Západ „větší hrozbě z východu,“ protože vůdce (Churchill) se řídil staletími osvědčenou britskou politikou evropského „vyvažování sil,“ a tak zničením Německa přispěl k dalšímu úpadku Západu.

Williamson/Maddison si klade otázku, zda má Británie duši, nebo jen „odhodlání ničit“ vycházející z její ostrovní izolace a obchodem nabytého bohatství. Jak napsal Winston

Churchill ve své rané autobiografii, „**její politikou po čtyři století bylo vládnout pomocí peněz, a tak udržovat evropský kontinent rozdělený.**“ Williamson se ptá:

„Rozhodne historie, že Evropan nesmírného talentu a hlubokých emocí (Churchill) považoval za svůj životní úspěch zastavení a zničení dalšího geniálního Evropana (Hitler), který dokázal budovat jedině díky tomu, že vyhnal ze své země ‚peníze, které dělají peníze?‘“

„Válku vedli ‚duchovně pošramocení.‘ Německé velení bylo nerytířsky souzeno a popraveno za válečné zločiny, když se Sověti dopustili Katyně. Když tisíce francouzských malých obchodníků zavraždili a jejich krámy vyrabovali – a označili je za ‚kolaboranty.‘“

Zkraje *The Gale of the World* Maddison poznamenává, že Berlín byl *podmaněn* palbou 11 000 děl, „znásilňováním a sadismem předcházejícím pomalé vraždě. Ani tito ‚váleční zločinci‘ ani jejich sovětští generálové nestojí v Norimberku před soudem.“ „A co s takzvanými spojeneckými válečnými zločiny? Se ztrátou celistvosti polského území nejsme schopní udělat vůbec nic.“

„Pro Churchilla a ty, kteří se snažili udržet Evropu na uzdě a rozdělenou, byla válka hlavně o tom zabránit Hitlerovi sjednotit kontinent a učinit jej soběstačným, nezávislým na půjčkách a dovozu. Proto se vedla válka – ne kvůli vypáleným synagogám, oholeným hlavám, katolickým mším nebo čemukoliv jinému, co slyšel člověk na ulici, protože to bylo to JEDINÉ, co dokázal pochopit. **Válka byla a zůstává válkou hospodářskou;** a z historické perspektivy je utrpení generací pro věčnost méně než vlna vrhající se marně proti skále. Evropská vlna se rozbíjí a více jí není.“

Williamson nechává doktora blízkého ukrajinským emigrantům v Británii zdůraznit, že Hitler nařídil zastavit postup německých tanků na Dunkirk:

„Vůdce totiž prohlásil, že s Angličany nemá rozepře a v žádném případě nechce napadnout nebo poškodit ‚bratrance‘ – kdyby totiž prý padla Britská říše, i Němci, přestože by vyhráli válku v Evropě, by podlehli bolševismu, protože neměli nadvládu nad moři.“

Williamson si velice dobře uvědomoval, že Sověti obsadili polovinu Evropy, zatímco se britské a americké síly držely zpět; a že Rusové brzy budou mít atomovou bombu. Maddison komentuje poslední slova norimberských obžalovaných předtím, než je odvedli na šibenici. Poznamenává:

„Herman Göring v roce 1918 nad Mossy Face Wood v Havincourtu sestřelil

Manfreda Cloudesleyho. Postaral se o to, aby jeho nepřítel, který zabil devět jeho kamarádů-pilotů z Richthofenovy letky, měl v nemocnici ty nejlepší doktory a zacházení. Dnes ráno se Göring raději vlastní rukou zabil, než by umřel na kříži, starý rytíř řádu Pour le Merité.

Přestože to Williamson výslovně neříká, člověk se nutně musí ptát, čím se 2. světová válka a její dozvuky tolik lišily od dřívějších evropských válek před rokem 1918. Napoleon odešel do pohodlného vyhnanství, kde měl své sídlo i důstojné zacházení. Císař Vilém dožil v holandském exilu. Nyní však bylo německé vedení odsouzeno k smrti na základě nových, západnímu smýšlení cizích právních zásad, vytvořených právě ke konkrétnímu účelu jejich likvidace. **Nešlo o západní spravedlnost a rytířkost, ale starozákonní pomstu.**

Poválečné období a Oswald Mosley

Williamson jako jeden z prvních zareagoval na Mosleyho výzvu ke sjednocení Evropy a přispíval i do nového časopisu Mosleyho skupiny Union Movement, *The European*. Vyhlásil zde zrození nové Evropy, více v souladu s přírodou.

V *The Gale of the World* popisuje Mosleyho (Sir Hereward Birkin) původ. Birkinova politická kariéra po návratu z 1. světové války započala originálními myšlenkami, které svou dobu předběhly nejméně o dvě generace. Brzy po válce se stal vůbec nejmladším poslancem. Kvůli jejich staromódnosti opustil torye a přidal se k labouristům.

Ti vnímavější v něm rozpoznali mladíka výjimečného ducha, píle i odvahy. Nechme nyní promluvit autora samotného. Williamson cituje Mosleyho knihu *The Alternative*:

„Byli jsme nejednotní, a tak jsme porobení. Takový je tragický epitaf dvou válečných generací.“

„Takový byl osud mé generace roku 1914 a taková byla zkáza nové generace mladých vojáků v roce 1939. Evropské mládí prolévalo krev vlastní rodiny, jen aby ničemové bohatli. Všichni, kdo bojovali, bez ohledu na svou vlast, se ocitli mezi poraženými. Jedině ti, kdo nebojovali, ale pouze profitovali, se stali vítězi.“

Williamson přebírá Mosleyho poválečnou analýzu, když podle něj fašismus selhal, protože byl příliš národní. Selhal však i jeho protivník, finanční demokracie: „tvůrce Nového řádu může jedině zdeptat.“ Následuje delší úsek z *The Alternative* zakončený výzvou Evropanům, aby překonali staré rány a nepřátelství a vykročili společně k novému „evropskému duchu.“ Williamson se nikdy nezpronevěřil tomu, v co věřil. Podobně jako Ezru Poundovi a Knutu Hamsunovi mu byly odepřeny všechny pocty a dlouhá desetiletí se o nich vesměs mlčelo. Williamsonovi dokonce upřeli čestný doktorát z univerzity, již bohatě přispěl.

Roku 1950 se znovu oženil a zplodil dalšího syna, v roce 1968 se pak rozvedl. Jeho *Chronicle of Ancient Sunlight* vznikla mezi lety 1951 a 1969 a přes snahy jistých zájmových skupin vymazat jeho jméno z literárního kánonu je jeho cyklus uznáván jako mistrovské dílo anglické literatury. Roku 1972 vydal svou poslední knihu *The Scandaroon*, příběh závodního holuba. V roce 1974 začal pracovat na scénáři k filmu *Tarka*. Přestože mu zhoršující se zdraví znemožnilo tuto práci dokončit, filmování pokračovalo i bez něj. Henry Williamson zemřel 13. srpna 1977 a je pohřben v severním Devonu.

Esej Kerryho Boltona o Henrym Williamsonovi vyšla na webu OswaldMosley.com.